

S I N T - P A U L U S K R A N T J E

EUCHARISTIEVIERINGEN

SINT-PAULUSKERK

zondag 10.30 u hoogmis

WIJKKAPEL Londenstraat 44

zaterdag 18.00 u

zondag 10.00 u

PAROCHIESECRETARIAAT

Weekdagen 18.00 u

Sint-Paulusstraat 22 2000 Antwerpen

03/231.33.21 maandag, dinsdag en donderdag
van 10.00 u tot 12.00 u

PASTOOR Paul SCHEELLEN

0476/346912 pastoor@sint-paulusparochie.be

KERKFABRIEK SINT-PAULUS

voorzitter Walter Vrinssen

03/231.31.48 of 0477/500190

kerkfabrieksintpaulus@skynet.be

ONTHAAL

pastoraal gesprek, doop, huwelijk, uitvaart:

Pastoor Paul Scheelen 0476/346912

PUBLIC RELATIONS, KERKGEBOUW EN

CRYPTE: Walter Vrinssen 0477/500190

CONCERTEN EN EVENEMENTEN:

Leo Van achter 0473/978336

leo.vanachter@skynet.be

TOERISME EN RONDLEIDING

Sint-Paulusvrienden:

Robert Vanherp 0495/570292

Walter Geluyckens 0494/448253

EUCHARISTIEVIERINGEN MEI 2015

do	07/05	17.00 u	Eucharistieviering voorgedaan door Mgr.G.Berloco
zo	10/05	10.30 u	Orgelmis voorgedaan door Pastoor Paul Scheelen
do	14/05	10.30 u	Koormis voorgedaan door Pastoor Paul Scheelen
zo	17/05	10.30 u	Orgelmis voorgedaan door Pastoor Paul Scheelen
zo	24/05	10.30 u	Pinksteren – Orkestmis voorgedaan door Pastoor Paul Scheelen
zo	31/05	10.30 u	Koormis voorgedaan door Pastoor Paul Scheelen

Donderdag 7 mei om 17.00 u plechtige eucharistieviering ter intentie van Zita, keizerin van Oostenrijk en Koningin van Hongarije, voorgedaan door Monseigneur Berloco, apostolisch Nuntius, in concelebratie met Kanunnik Bruno Aerts, vicaris-generaal van het bisdom Antwerpen, Monseigneur Stefaan Van Calster en pastoor Paul Scheelen.

Luca della Robbia 1400 - 1482

Firenze

Donderdag 14 mei feest van Ons Heer Hemelvaart.

De eucharistieviering van 10.30 u, voorgedaan door pastoor Paul Scheelen, wordt muzikaal opgeluisterd door het ensemble "Gioia della Musica"

Domenikos Theotokopoulos, El Greco

ZONDAG 24 MEI . HOOGFEEST VAN **PINKSTEREN**.

Om 10.30 u plechtige
eucharistieviering voorgegaan door
Pastoor Paul Scheelen.

Uitvoering van de
"Krönungsmesse" van W.A.Mozart
door de "Musici Dominicanorum",
de "Sint-Paulus-Camerata"
olv. Ivo Venkov.

Op zondag 31 mei is het
O.L.Vrouwkoor uit Bonheiden
o.l.v..Annemarie Vanwijnsberghe
te gast voor de eucharistieviering
van 10.30 u

GEDOOPT:

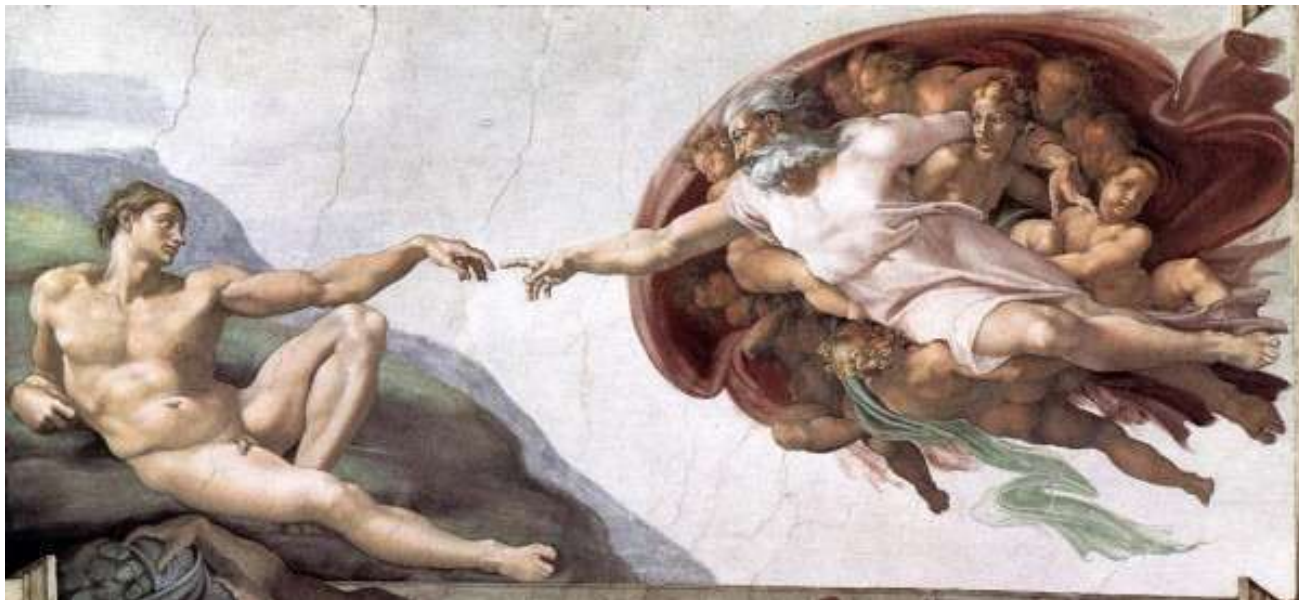
26.04 Maxime Vermost

GEHUWD:

18.04 Jan Van Doeselaar en Annabelle Dujardin

PINKSTEREN: : "KIES DAN HET LEVEN ..."

Ooit heeft Michelangelo in de Sixtijnse kapel de scheppende hunker van God uitgebeeld als een respectvolle aanraking van Adam, de mens. Geen bedreiging, geen overmacht, geen truc, geen wurggreep. Gewoon levengevende nabijheid om zorg te dragen voor het leven.

Pinksteren is een feest dat tegen de haren instrijkt.

Er is een hoger bewustzijnsniveau nodig, een levenservaring, een hartgrondig heimwee naar ontvankelijkheid om dit feest te begrijpen. De Geest waait geen mensen aan die alleen bezig zijn met hun eigen imago. Er is een grondhouding van aandacht nodig en dat druist in tegen alles wat wij er soms van bakken als kerk of wat de samenleving ons aanreikt.

Wanneer hoorde je ze nog eens die ingrijpende woorden als ontvankelijkheid, ontmoeting, uitdaging om te vergeven, leven met aandacht, gewoon maar mens zijn?

"Toen blies Jezus over hen, ontvang de Geest"

Het staat er zo naïef eenvoudig.

De adem van God doorgeven zoals een moeder blaast over een schaaftwond van haar kind.

Adem: schitterend aloud bijbels beeld. Die eerste adem van God die over de oerchaos scheerde, op de eerste scheppingsdag, als een adelaar die over zijn jongen zweeft.

Adem, Roeach in het Hebreeuws. Zachte bries, dan weer turbulente storm, sirocco.

Alles wat van God uit hunkert om de chaos van het leven om te zetten in lichtkleur en harmonie van bevochten vrede.

Roeach; dat klankrijke woord, levenskracht die mensen doet opstaan. Jezus blies over hen. Samen met Hem hadden ze tochten gemaakt, mensen ontmoet, geslapen, gewaakt, gediscuteerd. Ze zagen hoe hij handen aanraakte, tongen, ogen, oren.

Voeten waste. En anderen mochten Hem aanraken, omarmen, kussen. Levenswarm was Hij nabij.

En nu moeten zij het waarmaken, standhouden tegen menselijke zwakheid, zelf aanraken de velen die dagelijks in het graf van de samenleving worden geduwd.

De cultuur van Gods tederheid.

Enthousiast, **en theos**, ja het staat in het woord, bezeten door God.

*Kom schepper Geest,
gloed van ontferming,
Levensadem die de chaos,
het mensonwaardige,
in ons omschept tot
waardigheid en eerbied, tact
en vernuft.*

*Dat we nooit ophouden elkaar
te bemoedigen om Gods
gelaat steeds opnieuw te
ontdekken in het aangezicht
van de mens naast ons,
vooral in hem die een
schuilplaats zoekt voor de
nacht.*

*Kom, Schepper, Geest,
Adem van leven ...*

paul scheelen

1860

2015

Broederschap van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel

Geachte leden, beste vrienden,

Onze jaarlijkse bedevaart naar Scherpenheuvel gaat dit jaar door op zondag **17 mei 2015**.

Programma:

- 9.00 u Sint-Paulus, Sint-Paulusplaats, Antwerpen.
- 9.15 u Onze-Lieve-Vrouw van Smarten, Maantjessteenweg, Merksem.
- 9.30 u H. Hart, Deuzeld, Schoten.
- 10.30 u Aankomst in Scherpenheuvel.
We verzamelen aan de ingang van de basiliek en splitsen in twee groepen, één voor de Rozenkrans en één voor een bezinning rond de basiliek.
- 12.30 u Gezamenlijk middagmaal in eetcafé 'De Heerlijkheid'.
Drank afzonderlijk te betalen.
- 13.45 u Vertrek naar 'De Vlaspit', een sociaal project waar kaarsen gemaakt worden en kurk verwerkt wordt.
- 16.00 u Vertrek naar Antwerpen.
- 17.30 u Eucharistieviering in Sint-Paulus, voorgegaan door Z.E.H. Pastoor Paul
Aansluitend koffietafel in de crypte.
- 19.00 u Vertrek naar Schoten en Merksem.

De prijs per persoon bedraagt €33,00 (bus, drinkgeld, middagmaal en koffietafel inbegrepen), te betalen op rekening (IBAN): BE94-3204-3779-4214 (BIC: BBRU BE BB) of met bijgevoegd overschrijvingsformulier.

Uiterste betaaldatum vrijdag 8 mei.

Het bestuur.

Meer en meer wil ons krantje een spreekbuis zijn waarlangs gedachten uitnodigen tot verder bezinning. Bruno Segers, Sint-Paulusvriend, jurist en filosoof schreef in september 2013 dit artikel in het bekende tijdschrift Streven. Met goedkeuring van de redactie nodigen we u uit tot verdere reflectie.

PLEIDOOI VOOR EEN AFSCHEID VAN DE MODERNE GOD

De Britse Karen Armstrong is wereldwijd bekend als schrijfster over de grote religieuze tradities. In haar boek *The Case for God. What Religion Really Means*¹ gaat zij vooral in op de ontwikkeling van de betekenis van het begrip 'God' in de westerse wereld. In dit boek presenteert zij geen uitputtende geschiedenis van de religie maar behandelt zij vooral de apofatische richting², die veel van onze tijdgenoten aanspreekt vanwege de openheid die deze denkwijze biedt. Het goddelijke behoort tot de wereld van de oneindigheid en daarover kan *niemand* dus het laatste woord hebben. Voor haar is religie eerder een levenshouding die gekoppeld is aan mededogen³. Zij verwerpt een verdord dogmatisme en benadrukt de vrijheid die in het niet-weten zit. Hoe klinkt haar verhaal?

De ongekende God (30000 BC - 1500 AD)

Vertrekkend van de muurschilderingen in de grotten van Lascaux stelt Armstrong dat reeds vanaf het prille begin van de mensheid religie en kunst onlosmakelijk met elkaar verbonden waren. Beide waren een poging om een betekenis te vinden te

midden van lijden en betekenisloosheid. Religie en kunst vragen beide een inspanning. Hun betekenis is niet vanzelfsprekend, maar vereist het ontwikkelen van een gevoeligheid. Religieuze taal, alsook schilderkunst,

¹ Karen Armstrong, *The Case for God. What Religion Really Means*, The Bodley Head, Londen, 2009. Nederlandse vertaling: Karen Armstrong, *De kwestie God. De toekomst van religie*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2009.

² Niet in woorden uit te drukken, zwijgend, stil.

³ Haar laatste boek is trouwens aan het onderwerp 'mededogen' gewijd: Karen Armstrong, *Twelve Steps to a Compassionate Life*, The Bodley Head, Londen, 2011.

muziek, poëzie, enzovoort impliceren een toegewijde cultivering van een specifieke vorm van kijken, luisteren en lezen. Een mythe, bijvoorbeeld, beschrijft niet letterlijk, maar in *symbolische taal* iets essentieels over de mens.

Omwille van zijn onvatbaarheid is het onmogelijk de essentie van de mens of van het heilige te reduceren tot één symbool. Ieder symbool is op zich inadequaat en heeft nood aan relativering door andere symbolen. Een constant gevaar in het monotheïsme is, dat één bepaald menselijk symbool verabsoluteerd wordt, en verwordt tot een idool. Bij de antieke Grieken was filosofie geen koele, rationele discipline, maar een geestelijke zoektocht die de zoeker moest veranderen. Socrates deed voortdurend aan zelfonderzoek en onderzocht ook de denkbeelden van anderen, om steeds uit te komen bij aporie, twijfel en onzekerheid. Dat besef was op zich al een stap in een andere, ongekende richting. In het platonisme, het aristotelisme, het epicurisme en het stoïcisme was de theorie secundair, maar ging het vooral over *'a transformative way of life'*⁴.

Ook de christelijke premoderne betekenis van geloof was niet het aannemen van een theoretische waarheid, maar van *beleven*. Waarom vroeg Jezus zo vaak hem te geloven? Het antwoord van Armstrong is dat hij dat niet deed. Het woord dat in het Nieuwe Testament vertaald wordt als 'geloof' was in het Grieks 'pistis', wat de betekenis heeft van 'vertrouwen, loyaliteit, engagement'. Jezus vroeg dus niet te geloven in iets zoals zijn goddelijkheid, want daar maakte hij geen aanspraak op. Wel vroeg hij *engagement, betrokkenheid* van zijn vrienden en leerlingen. Wanneer het Nieuwe Testament vertaald werd vanuit het Grieks naar het Latijn gebruikte men het woord 'credo' dat komt van 'cor', hart, + 'dare', geven. Credo heeft dus niet zozeer de betekenis van iets voor waar aannemen, maar impliceert betrokkenheid, trouw. Vanaf de 17^e eeuw echter werd het woord 'geloven' vooral gebruikt in de betekenis van het voor waar aannemen van een theoretische, intellectuele inhoud.

Hoe werd in dit kader de Bijbel gelezen? Anders dan veel van onze tijdgenoten denken, lazen de op Griekse leest geschoeide Romeinen deze teksten niet letterlijk, maar als allegorieën. Een uitsluitend letterlijke lezing van die teksten is een vrucht van de moderniteit, en helaas nog vaak bij fundamentalisten in onze tijd (zie verder) gangbaar. Zeer invloedrijke theologen zoals Origenes (185-254) en Augustinus (354-

Origenes

⁴ Karen Armstrong, *a.w.*, blz. 77.

430) lezen de Schrift op een genuanceerder manier.

Origenes pleitte voor een lezing op verschillende niveaus: die van de letterlijke betekenis, van de morele betekenis, en van de spirituele, allegorische betekenis. Dit gold ook voor Augustinus, die tevens van mening was dat geopenbaarde waarheden in een specifieke culturele context waren gesitueerd, en dat de interpretaties van deze teksten mee moesten evolueren met de wetenschappelijke vooruitgang.

De ontwikkeling van kerk en geloofsleer is de weg gegaan die we kennen, met onder andere de ontwikkeling van een hele dogmatiek en verplichte geloofsinhoud⁵. Daarnaast ontstond er echter een traditie die de onkenbaarheid van het mysterie beklemtoonde. Zo was Athanasius van Alexandrië (295-373) overtuigd van de absolute transcendentie en onkenbaarheid van God, en van het feit dat menselijke taal steeds tekortschoot om die werkelijkheid te verwoorden. Stilte was de enige manier om het heilige te benaderen.

Terwijl sommigen zich vooral geroepen voelden tot redetwisten over technische christologische definities, ontstond er ook een monastieke traditie rond de monniken die in de Egyptische of Syrische woestijn in stilte gingen mediteren. Rond het midden van de vierde eeuw waren deze monniken gekomen tot een apofatische, woordenloze spiritualiteit. Zo waren bijvoorbeeld Evagrius van Pontus (348-399), Gregorius van Nyssa (335-395) en Dionysius de Areopagiet (+/- 500) overtuigd van de uiteindelijke onkenbaarheid van het goddelijke, en van het belang van de cultivering van een aandachtig, stil luisteren. Zelfs de grote dertiende-eeuwse theoloog Thomas van Aquino was overtuigd van de onkenbaarheid van het goddelijke. Ook grote mystici zoals Meister Eckhart (1260-1328) en Julian van Norwich (1343-1416) benadrukten het belang van het niet-weten. Het is niet verwonderlijk dat hedendaagse zen-beoefenaars belangstelling hebben voor deze teksten.

De Moderne God

Armstrong laat de 'moderne tijd' beginnen rond 1500. Een belangrijk feit op religieus vlak was de opkomst van de Reformatie. Vanaf 1520 begonnen de hervormers gebruik te maken van een 'catechismus', en werd de nadruk van zowel de katholieke kerk als van de protestanten meer en meer gelegd op het aanvaarden van de juiste leer.

De Reformatie is traumatiserend geweest voor de katholieke kerk. Vanuit een defensieve houding begon de katholieke hiërarchie te streven naar een absolute controle over haar onderdanen. De theologie van Thomas van Aquino werd omgevormd tot een rigide en dogmatisch systeem. De kerk werd zeer intolerant, en de eerste officiële index van verboden boeken ontstond. Er was geen plaats meer voor een apofatisch geloof. Dit

⁵ Voor een voorbeeld hiervan, zie: Bruno Segers, 'Jezus van Nazareth 'revisited'?', in: *Streven*, juli-augustus 2012, blz. 639-644.

werd vervangen door agressieve definities van geloofswaarheden. 'Geloof (*faith*) begon geïdentificeerd te worden met geloven (*belief*) in door mensen geproduceerde meningen'⁶. En ook bij de protestanten was er geen plaats voor de apofatische traditie, omdat zij niets te maken wilden hebben met wat zij als middeleeuws katholiek denken beschouwden⁷. In de zeventiende eeuw ontstond, met de opkomst van moderne wetenschap en kosmologie, ook een soort 'wetenschappelijke religie'.

René Descartes (1596-1650) was ervan overtuigd dat de mathematica en de fysica beter in staat waren God te doorgronden dan de theologie. Voor hem was de kosmos een ingewikkelde machine, in gang gezet en gehouden door een almachtige God. Zijn tijdgenoot Marin Mersenne (1588-1648) meende uit de complexiteit van de kosmos te kunnen afleiden dat God een 'Intelligent Designer'⁸ was. Voor Isaac Newton (1642-1727) was het bestaan van God een

rationeel gevolg van de orde in de kosmos.

Omdat men in die tijd de materie als inert, passief beschouwde, was men rotsvast overtuigd van de wetenschappelijke noodzaak van het bestaan van een alles ordenende, scheppende God. Er was een buitenkosmische God-planner nodig om de inerte materie in bestaan te roepen en ze aan de door hem ontworpen wetten van de beweging te doen gehoorzamen. Voor Newton was de zwaartekracht het instrument bij uitstek waarvan de God-Schepper zich bediende om de planeten in hun onveranderlijke baan en vast ritme van rotatie rond de zon te doen circuleren.

De verschillende kerken waren uiteraard blij met het feit dat de moderne wetenschap het bestaan van God als een wetenschappelijke noodzaak beschouwde. Deze God wordt door Karen Armstrong de 'Moderne God' genoemd. Geloof werd nog sterker dan voordien gezien als het aanvaarden van bepaalde doctrines dan als een zich toevertrouwen aan een hogere werkelijkheid. Het geloof werd een theoretische aangelegenheid, meer dan een praktische levenshouding. God werd een rationeel/wetenschappelijk begrip. De prijs die hiervoor betaald werd, was dat, omdat het geloof voor een deel samenviel met een rationele verklaring, er minder of geen aandacht meer was voor het mysterie. En aangezien religie meer gezien werd als bron van kennis en informatie dan als beleving, begon men, meer dan vroeger, de Bijbel letterlijk te nemen. Reeds toen waren er reacties tegen deze zienswijze. Blaise Pascal (1623-1662) meende dat kennis van God niet via de wetenschap, maar via het hart te vinden was. En de Napolitaanse filosoof Giambattista Vico (1668-

⁶ Karen Armstrong, *a.w.*, blz. 183, mijn cursivering.

⁷ James Hannam, *God's Philosophers. How the Medieval World Laid the Foundations of Modern Science*, Icon Books, Londen, 2009, blz. 217.

⁸ Karen Armstrong, *a.w.*, blz. 188.

1744) vond de wetenschappelijke methode prima voor de kennis van objecten, maar niet voor kunst, religie en geschiedenis, omdat die afhankelijk zijn van een context en van symbolen.

Hoe dan ook overheerste de gedachte van een passieve materie die op grond van Gods vooraf bestaande plan (*design*) omtrent de werking van de natuurwetten, geordende bewegingen uitvoerde.

God is de pantokrator, van wie de goede orde van de dingen afhangt, een idee die de gelovige gemeenschap maar al te graag toepaste op zichzelf. Maar door het bestaan van God te koppelen aan het in beweging brengen en houden van een passieve materie (via natuurwetten) hadden de kerken zich zonder het te beseffen kwetsbaar opgesteld.

Het was voldoende dat de wetenschap tot andere bevindingen kwam (bijvoorbeeld dat de materie niet inert is) om deze grond van 'geloof' te doen verdwijnen. Dit is precies wat Denis Diderot (1713-1984) en baron d' Holbach (1723-1789) in de achttiende eeuw deden⁹. Deze verlichtingsdenkers waren overtuigde naturalisten en hadden zware kritiek op de godsdiensten en andere vormen van 'bijgeloof'.

Voor hen bestonden de natuur en de materie uit zichzelf; ze werden beschouwd als op zichzelf bestaande, zich ontwikkelende organismen, zonder dat hierbij een God-Schepper nodig was die het geheel van buitenaf stuurt. De wetenschap moest zich dus beperken tot de empirische wereld; uitspraken over God waren zinloos. Ook op filosofisch vlak werd de zekere kennis beperkt tot de kennis van de empirische werkelijkheid. Immanuel Kant (1724-1804) had aangetoond dat, voor zover er zekerheid mogelijk was, deze beperkt was tot kennis over de natuurlijke fenomenen. Het bestaan van God kon dus noch bevestigd, nog ontkend worden door de wetenschap.

Toch ontstond er kritiek op het eenzijdige rationalisme van de Verlichting. Romantische dichters gingen weer op zoek naar de spirituele kracht, die van de verlichtingsdenkers geen aandacht kreeg.

Terwijl de wetenschappers en rationalisten de natuur probeerden te beheersen, kwam er weer aandacht voor de natuur als Mysterie.

⁹ Voor meer over deze en andere verlichtingsdenkers, zie: Philipp Blom, *Het verdorven genootschap*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2010.

Bij de dichters had William Wordsworth (1770-1850) het over 'wise passiveness' en sprak Keats (1795-1821) van een 'negative capability'¹⁰, waardoor inzicht kon ontstaan bij iemand die in staat is te wachten en onzekerheid te beleven.

Ook de theoloog Friedrich Schleiermacher (1768-1834) was van mening dat de kern van de religie lag in een gevoel van afhankelijkheid ten opzichte van wat ons overstijgt, eerder dan in het vergaren van kennis.

(vervolg in juni nummer
Over het atheïsme van de 19^e eeuw
Het secularisme
Het postmodernisme
Het Grote Gelijk)

RUSSIAN RAGTIME

Vlaams Radiokoor in de Sint-Pauluskerk
dinsdag 15 mei om 20.00u.

Van het ingetogen Rusland naar het wereldse Amerika – van sacrale gezangen vol melancholie, naar stevige ragtime-ritmes. Een muzikale reis met de piano als gids, van het ene uiterste naar het andere.

Een reis door de tijd ook, die start aan het begin van de 19de eeuw met een ingetogen sacraal koorwerk van de Russische Dmitry Bortniansky. Een tijdsprong van een eeuw brengt ons bij Sergei Rachmaninov: die maakte zelf de oversteek van Rusland naar Amerika, waar hij er – als één van de eersten – in slaagde de 'klassieke' taal te mixen met de opkomende jazzmuziek. Die ontstond dan weer uit de vrolijke en erg populaire ragtime, dankzij enkele Scott Joplin-tunes in het collectieve geheugen gebrand. De reis eindigt bij twee andere Amerikaanse iconen: Samuel Barber met zijn pakkend Agnus Dei en George Gershwin, grootmeester van de piano en niet te vatten in één stijl. Of zoals hij zelf zei: 'Life is a lot like jazz... it's best when you improvise.'

¹⁰ Karen Armstrong, *a.w.*, blz. 223.

MOZARTS KRÖNUNGSMESSE

De naam "Krönungsmesse", waaronder Mozarts mis in C KV 317 bij het grote publiek bekend is, is historisch misleidend. Mozart componeerde de mis niet voor een kroningsplechtigheid, noch werd ze tijdens zijn leven bij een dergelijke plechtigheid gespeeld. De titel zegt evenwel veel over de populariteit van deze mis in de decennia na zijn dood (1791). Ze werd uitgevoerd bij de kroning van keizer Leopold II tot koning van Bohemen in Praag en bij de kroning van Frans II tot keizer van Oostenrijk in 1792, onder leiding van Antonio Salieri. Het was ook de eerste mis van Mozart die in druk verscheen, bij Breitkopf & Härtel kort na 1800.

Het manuscript bevond zich voor de Tweede Wereldoorlog in de Pruisische Staatsbibliotheek te Berlijn, nu bevindt het zich in de Biblioteka Jagiellonska in het Poolse Krakau. Het manuscript vermeldt, in Mozarts handschrift, "li 23 di marzo 1779". Vermoedelijk werd de mis voor het eerst op 6 april 1779, met Pasen, uitgevoerd.

Nadat hij achttien maand op reis was geweest, onder andere naar Parijs (waar Mozarts moeder, die hem op de reis begeleidde, stierf op 57-jarige leeftijd) en Mannheim - op zoek naar werk maar zonder veel succes - werd Mozart op voordracht van zijn vader benoemd tot hoforganist en kapelmeester van de kathedraal van Salzburg. Hij componeerde meteen de mis in C KV 317: een prachtige werk dat zich zeer vrij ontwikkelt binnen de restricties van het concept van de 'missa brevis'.

Hieronymus von Colloredo

De zondagsmis mocht van aartsbisschop Colloredo, die een rationeel, functioneel concept van de liturgie had, beslist niet langer duren dan drie kwartier.

"Deze Mozartmis vertoont een duidelijke verwantschap met zijn operawerken", vertelt kapelmeester Ivo Venkov. "In het midden van het 'Kyrie' zingt de sopraan een mooi motief dat ook opduikt in een aria van Fiordiligi in 'Cosi fan tutte'. Er is ook de prachtige verwijzing in het Agnus Dei naar wat later de aria van de gravin zal worden, 'Dove sono' uit 'Le Nozze di Figaro'.

"In het hele werk kan je een structuur van Drievuldigheid opmerken. Er is ook een perfecte brug tussen het begin en het einde: het Kyrie en het Agnus Dei zijn sterk met elkaar verbonden", hetzelfde thema weerklinkt.

“Boeiend is ook dat het eerste deel van de Mis een structuur heeft in de stijl van de vroegere Franse ouverture (ook een driedelige vorm), met een kort instrumentaal slot. Misschien was het geïnspireerd door Mozarts verblijf in Parijs. Er is ook het plechtige openingstempo, *Andante Maestoso*, waarin gebruik wordt gemaakt van overgepunteeerde ritmes en sterke dynamische verschillen.”

“Er zijn erg felle contrasten in de Krönungsmesse. Van dramatisch naar lyrisch, snel veranderend, ook qua tempo en dynamiek. Voor mij is er een ritmisch netwerk dat weerklinkt in heel het muzikale beeld. Specifieke kenmerken die in het *Kyrie*, daarna ook in het *Gloria* en *Credo* verschijnen.”

“In het *Gloria* toont de jonge operacomponist zich ten voeten uit. Er zijn de opvallende, symbolische, stijgende motieven, die een echte apotheose vormen, triomferende drieklank in Do groot: *Cum Sancto Spirito in gloria Dei Patris! Amen!*”

“Het *Credo* is het meest ingewikkelde en uitgebreide deel van de mis, met een prachtig begin: de unisono in alle stemmen. Het ‘*Et Incarnatus est*’ is zo verinnerlijkt, een stil, dramatisch punt in een traag tempo, in een transparante, bijna pijnlijke atmosfeer. Gevolgd door dat gebroken, ernstige *Crucifixus*. Maar dan volgt het *Et resurrexit*, het derde element, met een licht polyfone structuur. Met het *Amen* zitten we opnieuw in de stralende Do groot toonaard, die het majestueuze karakter sterk onderstreept.”

“In het *Sanctus* verwondert ons opnieuw de charme in Franse stijl, in een langzaam tempo met overgepunteeerde kleine ritmische accenten. In de maat van $\frac{3}{4}$ (drie als drievuldigheid), in een stralende sterke dynamiek die eindigt met een *Allegro Assai* met het *Gloria in Excelsis*. Het *Benedictus* betovert als een hemels symbool van liefde. Een prachtig kwartet, de operacomponist doet zich opnieuw voelen. 4 solo stemmen die samen deze perfectie gestalte geven.”

Wolfgang Mozart

“Verbazend zacht en stil – het lijkt wel het tweede deel van een instrumentaal concerto – begint het *Agnus Dei*, ingezet door de sopraan. In een dialoog vervoegen de andere solisten haar en leiden uiteindelijk naar een *Allegro con spirito*, het prachtige *Dona nobis pacem*. “Met haar feestelijkheid, haar stralende perfectie, is de Krönungsmesse, één van de best denkbare muzikale schilderijen. Even reizen in de oneindigheid”.

Wilfried Van den Brande
in gesprek met kapelmeester Ivo Venkov.

PAROCHIALE COÖRDINATIEKALENDER

MEI

do	07	17.00 u	Eucharistieviering voorgegaan door Mgr. Giacinto Berloco, Apostolisch Nuntius, ter intentie van Zita, keizerin van Oostenrijk
za	09	16.00 u	Doopviering Maurits Lenaerts
zo	10	10.30 u	Orgelmis
		11.30 u	Doopviering Juliette Stienlet
di	12	20.00 u	Concert – organisatie "Vlaams Radiokoor"
do	14	10.30 u	O.-H.-Hemelvaart Koormis mmv. "GIOIA DELLA MUSICA"
vr	15	11.00 u	Huwelijk Erik Hoebrechts en Riet Stevens
zo	17	10.30 u	Orgelmis
		11.30 u	Doopviering Caesar en Rik Ponnet Bedevaart naar Scherpenheuvel
di	19	09.30 u	Parochieteam
zo	24	10.30 u	Pinksteren – Orkestmis
zo	31	10.30 u	Koormis mmv. O.L.Vrouwkoor - Bonheiden

JUNI

za	06	12.00 u	Huwelijk Tom Van Cauwenbergh en Evy Verschaeren
zo	07	10.30 u	Sacramentsdag – orkestmis
		15.00 u	Concert 'Kinderkoor Sterling'
za	13	14.00 u	Doopviering Natanael Kamau
		15.00 u	Doopviering Josephine Schillebeeckx
zo	14	10.30 u	Orgelmis
		14.00 u	Doopviering Marlijn Peeters
zo	21	10.30 u	Orgelmis
wo	24	18.00 u	Parochieraad in de Sint-Pauluscrypte
za	27	12.00 u	Huwelijk Nick Van Den Bosch en Patricia Van Brussel
zo	28	10.30 u	Koormis mmv. "Veldhovens Kamerkoor" (NL)

teksten en afbeeldingen werden opgenomen
zoals door de auteurs aan de redactie bezorgd
voor het krantje van juni uiterlijk op 22 mei